

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راه‌نمای پدافند غیر نظامی «مدیریت بحران ناشی از جنگ»

معاونت «مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی»

با توجه به مطالب فوق یادآوری و ذکر دو نکته اساسی زیر قبل از مطالعه راهنما ضروری به نظر می‌رسد:

۱- از آنجا که مبحث مدیریت بحران عام بوده و به اصطلاح مفهومی بین رشته ای است، بنابراین شرایط هر سازمان و اقداماتی که باید در جهت مدیریت بحران اتخاذ گردد بسته به ماهیت و عملکرد حوزه‌ها متفاوت است و این موضوع در تدوین این راهنما همواره مد نظر قرار گرفته است و اگر در برخی مباحث به مصادیقی اشاره گردیده فقط برای بیان بهتر منظور و موضوع می‌باشد.

۲- بنابر نظر صاحب نظران با توجه به پیشرفت علوم و فناوری بویژه در علوم نظامی و با توجه به تغییر شرایط سیاسی بین الملل نوع تهاجم کشورهای متخاصم در آینده تفاوت‌های فاحشی با گذشته خواهد داشت. امروزه دشمنان از توانایی خود در برپایی جنگ‌های هوشمند یا تمیز که در آن تنها یک زیر ساخت حیاتی، یک مرکز خاص حساس و یا یک سوژه مهم مورد هدف قرار می‌گیرد صحبت می‌کنند و کمتر به تسخیر همه جانبه کشورها مانند گذشته تأکید دارند. بعبارت دیگر جنگ‌های آینده جنگ اطلاعات، دانش و تکنولوژی است. وابستگی وسیع کشورها به فضای مجازی، جبهه جدیدی از تقابل با عنوان نبرد نامتقارن در حوزه دنیای اطلاعات و ارتباطات و رایانه (حوزه نرم افزار) را به روی کشورها گشوده است. امروزه وابستگی صرف برخی زیرساخت‌های حیاتی به این فناوری بدون اقدامات موازی یا جایگزین از نقاط آسیب کشورها محسوب می‌گردد.

فلذا ایجاد آمادگی در مواجهه با انواع گوناگون شرایط بحرانی نوظهور امری بدیهی، معقولانه و حیاتی خواهد بود. آنچه مسلم است در تمامی شرایط، برنامه‌های کارآمد مدیریت بحران، مسئولان سازمان‌ها را قادر می‌سازد حتی در شرایط فوق‌العاده بحرانی نیز با در نظر گرفتن مهمترین واقعیات، تصمیمات بهنگامی اتخاذ نمایند.

از آنجا که مطالب این راهنما در حد کلیات می‌باشد لازم است تا از سوی دستگاه‌های مربوطه لایه‌ها و سطوح دیگر آن تکمیل گردیده و نظرات اصلاحی جهت تکمیل نواقص منعکس گردد.

مباحث این راهنما در سه بخش زیر تهیه گردیده است:

الف) کلیات : شامل تعاریف اصطلاحات، انواع بحران، اهداف، تفاوت‌های بحران ناشی از جنگ و طبیعی و ...

ب) اقدامات : با تأکید بر اقدامات قبل از بحران اشاره ای به اقدامات حین و پس از بحران نیز خواهد داشت.

ج) ضمانت : با هدف تکمیل برخی مطالب و موضوعات به بیان مطالب و توضیحات مباحث می‌پردازد.

الف - ۲) بیان ضرورت و تدابیر رهبری :

جمهوری اسلامی ایران با توجه به دیدگاه اصیل و الگو ساز ایدئولوژیک، موقعیت ژئوپولیتیک و جغرافیای سیاسی- نظامی و اقتصادی، بهره مندی از منابع عظیم فسیلی نفت و گاز و معادن غنی زیر زمینی، حرکت در مسیر جنبش نرم افزاری و دیدگاه فناوریانه، ورود به عرصه های نوین دانش نظیر فناوری های انرژی هسته ای، ساخت و پرتاب ماهواره، تکنولوژی نانو و ... همواره مورد تهدید آمریکا و همپیمانان استراتژیک آن قرار داشته است.

گرچه رفتارهای تهدید آمیز رژیم صهیونیستی بعنوان همپیمان اصلی آمریکا در منطقه و حضور نیروهای نظامی آمریکا در کشورهای همجوار با ایران که در سال های اخیر پررنگ تر از گذشته خود را نشان می دهد، تغییری در زندگی و رفتار عموم مردم ایران ایجاد نکرده است، اما همین اقدامات نیز نباید مورد بی توجهی مسئولان قرار گیرد. علت تأکیدات مکرر مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله العالی) به مسئولان نیز نشان از اهمیت موضوع آمادگی همه جانبه در مقابل انواع تهدیدات دشمن دارد:

« تهدید را کاملاً جدی بگیرید، یعنی به هیچ وجه در محاسبات خودتان از جدیت تهدید پائین نیابید، منتها تهدید جدی معنایش حتمی نیست، هیچ حتمیتی وجود ندارد»

« نمی توان گفت که ایران قطعاً مورد حمله قرار خواهد گرفت اما باید تأکید کرد که تهدیدات موجود جدی است. وظایف تمام مسئولان ، نخبگان و تأثیر گذاران جامعه به گونه سنگین است که ما حق نداریم امروز یک اشتباه کنیم»

« دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است ، هر ملتی که نتواند از خود دفاع کند ، زنده نیست، هر ملتی که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست ، هر ملتی که اهمیت دفاع را درک نکند به یک معنا زنده نیست. ما نمی توانیم چشم و قدرت تحلیل داشته باشیم ، توطئه عمیق عناد آمیز استکبار علیه اسلام و نظام اسلامی را ببینیم و در عین حال به فکر دفاع نباشیم.»

«بهترین راه برای عقب نشانیدن دشمن، اظهار آمادگی است. آن ملتی که آمادگی خود را، حضور خود را، عزم راسخ خود را، درهمه میدان ها به نمایش می گذارد، دشمن را از نفوذ در خود و غلبه بر خود مایوس می کند. درمقابل افکار جهانی و نگاه های جهانی، ملت ایران در هیچ مسئله ای، باید اظهار ضعف و عقب نشینی نکند. هرگونه انفعال درمقابل دشمن، دشمن را تشجیع می کند به اینکه توقع بیشتری را مطرح کند، یک قدم جلو بیاید.»

الف - ۳) هدف:

ایجاد و ارتقای آمادگی در دستگاههای اجرایی جهت مواجهه با شرایط بحران های ناشی از جنگ و موارد مشابه بمنظور کاهش آسیب پذیری (تلفات انسانی و خسارات مادی)، تداوم چرخه تولید و ارائه خدمات، ارتقای آستانه تحمل ملی و ایجاد اعتماد در مردم نسبت به دولت و تسهیل مدیریت بحران تا بازگشت به شرایط عادی، بازسازی و بازتوانی

الف - ۴) مأموریت:

کلیه دستگاههای اجرایی کشور مأموریت دارند نسبت به تهیه طرح مدیریت دفاعی بحران ناشی از تهدیدات نظامی در دستگاه مربوطه براساس این راهنما و با رعایت اصول و ملاحظات پدافند غیرعامل و اجرای الزامات و تمهیدات بمنظور کاهش تلفات و خسارات مادی، کسب آمادگی لازم جهت تسهیل مدیریت بحران دستگاه، تداوم فعالیت های ضروری، تداوم تولید و ادامه خدمات و کاهش اثر تهدیدات و پیامدهای آن در شرایط بحران های ناشی از تهدیدات نظامی اقدام نمایند.

الف - ۵) برخی تفاوت های کلی در بحران های ناشی از عوامل طبیعی و شرایط جنگ:

عوامل طبیعی	بحران های ناشی از شرایط جنگ
تلاش تمامی عوامل داخلی و خارجی تحت عناوین کمک های انسان دوستانه (حتی از سوی کشورهای متخاصم) در جهت بازگرداندن شرایط بحرانی به حالت عادی است.	اقدامات دشمن خارجی و عناصر مخالف داخلی موجب تشدید وضعیت بحران خواهد شد. با توجه به جنبه های سیاسی جنگ ها اصولاً مدیریت بحران های ناشی از جنگ متکی بر امکانات و توانمندی های داخلی است.
کوتاهی زمان وقوع و امکان آغاز اقدامات بازسازی و ارائه خدمات در صورت برنامه ریزی مناسب (کوتاهی مرحله حین بحران حداکثر تا زمان طلایی یعنی زمانی که امکان نجات جان انسان ها از صحنه بحران وجود دارد که حدود ۷۲ ساعت برآورد می گردد)	به دلیل انسان ساخت بودن و تأثیر عوامل متعدد سیاسی، اقتصادی و اطلاعاتی طولانی مدت بوده و احتمال آغاز مجدد تنش ها مرحله حین بحران ممکن است بسیار طولانی باشد و عبارتی امکان تفکیک مراحل حین و پس از بحران وجود ندارد.
بسته به منطقه بحران زده محدود به مناطق خاص وقوع بلایای طبیعی با حوادث غیرمترقبه است و به ندرت در سطح ملی گسترده می شود..	وسعت بحران های ناشی از جنگ براساس میدان های جنگ و مراکز حیاتی، حساس و مهم مورد هدف دشمن عمدتاً در سطح ملی- منطقه ای است.
اماکن یا زیر ساختهای خاصی مورد هدف نیست.	تخریب و انهدام زیرساخت های حیاتی بصورت هدفمند
نگرانی مردم در جامعه به شکل محدود و سیر نزولی دارد.	ترس و وحشت عمومی بر اثر عملیات روانی دشمن و شایعات سیر صعودی دارد.

الف - ۶) تقسیم بندی بحران ها:

بسیاری محققان در تعریف بحران بویژه بحران سازمانی بین بحران (CRISIS) و واقعه ناگوار (DISASTER) تفاوت قائل شده اند. برای اینکه بتوان بحران ها را شناسایی و تفکیک کرد آنها را بر اساس مشترکاتی دسته بندی می کنند:

از نظر ماهیت (طبیعی، غیرطبیعی یا انسان ساخت)، از نظر منشا (خارجی و داخلی)، از نظر شیوه بروز (ناگهانی و تدریجی)، از نظر پایداری (گذرا و ادامه دار) که هر کدام به انواع دیگری تقسیم می شوند. بر فرض بحرانهای انسان ساخت را می توان به عمدی یا غیرعمدی تقسیم نمود. بحرانهای عمدی یا خصمانه که بیشتر مد نظر این راهنماست به نظامی، امنیتی، سایبری، سیاسی - اقتصادی - اجتماعی و ... تقسیم می شود.

➤ **بحران های نظامی:** نظیر جنگ آشکار بین دو کشور که عواقب و خسارات آن می تواند با توجه به شدت و سطح درگیری، نوع سلاحها و تجهیزات و اهداف مورد اصابت کشور را با بحران مواجه سازد.

➤ **بحران های امنیتی:** نظیر اقدامات تروریستی زنجیره ای مستقل یا وابسته به کشور های متخاصم، ایجاد اختلافات قومی و قبیله ای یا صنفی که موجب برهم خوردن امنیت جامعه می گردد و بر اثر آن بخش زیادی از توان نیروهای جامعه درگیر منازعه یا حل و فصل آن می گردد و عواقب آن می تواند در صورت عدم مدیریت و دامن زدن و دخالت بیگانگان گسترش یافته و کل نظام را با چالش جدی مواجه سازد.

➤ **بحران های سیاسی - اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی:** اختلافات و درگیری های احزاب و گروه های سیاسی که ناشی از عدم تمکین به حاکمیت قانون بوده و معمولاً با حمایت و دخالت بیگانگان به چالش کشیده می شود (بحران مشارکت). بحران های ناشی از تحریم های اقتصادی و تلاطم بازار کسب و تجارت، عدم تناسب عرضه و تقاضا، فاصله طبقاتی و ...؛ بحرانهای ناشی از اختلافات قومی و مذهبی و ... (بحران هویت) و ...

➤ **بحران های سایبری:** بوجود آوردن شرایطی که موجب توقف یا ایجاد اختلال جدی در رایانه ها و سیستم های ذخیره اطلاعات نظیر سرورها، روترها و سویچ هایی که زیرساخت های حیاتی را پشتیبانی می کنند، گردد. با توجه به پیشرفت وابستگی زیرساخت های حیاتی، حساس و مهم کشور به فناوری الکترونیک و سایبر بستر جدیدی از شکل گیری بحران با عنوان بحران های سایبری و تهدید با نام تروریسم سایبر فراهم گردیده است.

* تروریسم سایبر: استفاده عمومی یا تهدید استفاده از خشونت، تخریب یا مداخله در سیستم های سایبری هنجاری که احتمالاً منجر به مرگ یا صدمه به شخص یا اشخاص، آسیب به دارایی فیزیکی، بی نظمی شهری یا ضررهای اقتصادی مشهود گردد.

الف-۷) ارتباط مدیریت بحران و پدافند غیرعامل:

منظور از پدافند غیرعامل با توجه به اصول حاکم در مدیریت بحران عبارت از مجموعه تمهیدات، اقدامات و طرح‌هایی است که با استفاده از ابزار و شرایط، حتی‌المقدور بدون نیاز به نیروی انسانی و به صورت خود اتکا، از یک سو توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان بازسازی مناطق آسیب‌دیده را با کمترین هزینه فراهم می‌سازد. در حقیقت طرح‌های پدافند غیرعامل قبل از انجام مراحل تهاجم و در زمان صلح تهیه و اجرا می‌گردند و با توجه به فرصتی که جهت تهیه چنین طرح‌هایی در زمان صلح فراهم می‌گردد این قبیل تمهیدات و ملاحظات پدافند غیرعامل علاوه بر کاهش شدید هزینه‌ها، کارایی دفاعی طرح‌ها، اهداف و پروژه‌ها را در زمان تهاجم دشمن بسیار افزایش خواهد داد. در مدیریت بحران با رویکرد پدافند غیرعامل اقدامات قبل از بحران بسیار با اهمیت تلقی می‌شود. بر این اساس دیدگاه مسئولان در برنامه ریزی‌ها در دویخشم عمده تقسیم گردد:

الف- اقدامات شناسایی و رصد تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها و سناریوهای احتمالی حادثه

ب- اقدامات اجرایی مقابله با تهدید و طراحی طرح مدیریت بحران و آموزش و تولید آمادگی^۹

لذا ارتباط پدافند غیرعامل با مدیریت بحران را می‌توان بدین شکل بیان داشت که:

مهمترین هدف دفاع غیرعامل جلوگیری از ایجاد بحران و دوری از ایجاد شرایط بحران‌زا بوده و در صورت وقوع بحران ایجاد شرایطی برای کنترل سریع اوضاع و بازگرداندن شرایط به حالت قبل از بحران می‌باشد. با رعایت اصول دفاع غیرعامل میزان آسیب‌پذیری کاهش و مدیریت بحران از موفقیت بیشتری برخوردار بوده و در غیر این صورت مدیریت بحران نیز از کارایی لازم برخوردار نخواهد شد.

در واقع هنر مدیران با نگرش پدافند غیرعامل باید بر این باشد که با برنامه ریزی صحیح مبتنی بر اصول پدافند غیرعامل و مدیریت بحران علاوه بر تسهیل مدیریت بحران، از تبدیل مسائل، مشکلات و معضلات سازمان مربوطه به بحران پیشگیری نموده و انگیزه دشمنان را در تهدید کشور از بین برده و در نهایت موجب پایداری ملی گردند.

^۹ آمادگی: مجموعه‌ای از قابلیت‌های یک سازمان برای واکنش سریع و مناسب در برابر بروز یک مخاطره و پیامدهای آن است. در واقع آمادگی چرخه‌ای است مستمر از جمع‌آوری اطلاعات، برنامه ریزی، سازماندهی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تجهیز، آزمایش، ارزیابی و انجام عملیات اصلاحی برای اطمینان یافتن از هماهنگی کارآمد در حین عملیات مقابله با حوادث.

الف- ۸) فرآیند مدیریت بحران در بحرانهای ناشی از جنگ

فرآیند مدیریت بحران در یک تقسیم‌بندی کلی به سه مرحله تقسیم می‌شود که هر یک از این مراحل خود شامل بخش‌های مختلفی می‌شود. این بخش‌ها فرآیند مدیریت بحران را تشکیل می‌دهد:

❖ **مرحله قبل از بحران** (بیشترین اقدامات با رویکرد پدافند غیرعامل در جهت ایجاد آمادگی بمنظور تسهیل مدیریت بحران در این قسمت صورت می‌گیرد). مطالعه، بررسی شرایط بحران در اثر وقوع تنش‌های خصمانه با دشمنان و پیش‌بینی شرایط بحران از سبب افزایش آمادگی مواجهه با شرایط بحران گردیده و از شدت آسیب‌پذیری‌ها خواهد کاست. بنابراین درک صحیح و کامل از وقایع و شناسایی عوامل ایجاد بحران، شرایط بحران‌زا و روش‌های جلوگیری از اقدامات محوری است که باید در مرحله قبل از بحران یا پس از اتمام اقدامات بازسازی و بازتوانی مرحله بعد از بحران بحران قبلی به آن پرداخته شود.

بدیهی است هر اندازه که به مرحله قبل از بحران اهمیت بیشتری داده شود، هزینه‌های مربوط به مرحله حین و پس از بحران کاهش خواهد یافت.

بنابراین همانگونه که تمام برنامه‌های اجرایی مدیریت‌ها باید از قبل طراحی و تمرین شود، آنچه برای بعد از بحران باقی می‌ماند عملکرد صحیح، به موقع و براساس برنامه ریزی‌های از قبل تهیه شده، تمرین‌های از قبل آموزش داده شده و استفاده به جا از آن در مواقع بحرانی می‌باشد. به این ترتیب می‌توان آمار خسارات وارده را به حداقل رسانده و سلامت سازمان و جامعه را تضمین نمود.

❖ **حین بحران** که از زمان وقوع حادثه یا قرار گرفتن در شرایط بحرانی شروع می‌گردد. اقدامات مقابله، پاسخگویی و امداد رسانی (خدمات اضطراری) حتی برقراری نظم و امنیت در صحنه در صورتی که براساس اقدامات و آمادگی‌های ایجاد شده در زمان قبل از بحران انجام گیرد بهترین نتیجه را در پی خواهد داشت. یکی از تفاوت‌های بحرانهای طبیعی و نظامی در این مرحله زمان نسبتاً کوتاه و مشخص حین بحران بحرانهای طبیعی نسبت به بحران‌های نظامی و شرایط جنگ است.

❖ **پس از بحران** در این مرحله همه تلاش‌ها به سمت بازسازی و بازتوانی بسوده و اقداماتی جهت بهبودی و توسعه انجام می‌گیرد.

در نگاه جامع از مدیریت بحران، توجه به انواع تهدیدات (طبیعی، انسان‌ساخت، جنگی متعارف و نامتعارف)، تمامی ابعاد یک تهدید (اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی)، کلیه مراحل مدیریت بحران (قبل، حین و پس از بحران) از پیش‌بینی تا بازسازی، تمامی سطوح برنامه ریزی (از راهبردی تا عملیاتی) و هماهنگی لازم بین سازمان‌ها مد نظر است.

علیرغم توضیح فوق باید توجه داشت پایه و اساس مدیریت صحیح و اصولی بحران دستگاه‌ها (نظامی و حتی طبیعی) و عبارتی تسهیل مدیریت بحران مرهون توجه به اصول پدافند غیرعامل و اقدامات پیش‌رو، در مرحله قبل از وقوع بحران است. بنابراین اقدامات ارائه شده در این راهنما بر این مبنا و با این دیدگاه می‌باشد و اقداماتی نظیر ارزیابی اقدامات مدیریت بحران نیز در واقع تحلیل بازخورد تجربی و علمی اقدامات گذشته برای رفع کاستی‌ها و نقاط ضعف در مرحله پیش از وقوع بحران‌های آتی است.

<p>• مرحله تحلیل خطر پذیری: ارزیابی دارایی‌ها، مطالعه تهدیدات و خطرات، بررسی آسیب پذیری‌ها، مطالعه پیامدها و...</p>	
<p>• مرحله پیشگیری و کاهش اثرات بحران: اقدامات جهت جلوگیری از وقوع مخاطرات یا کاهش آثار زیان بار آن.</p>	قبل از وقوع بحران
<p>• مرحله آمادگی: تعیین وظایف بر پایه سناریوهای خطر، سازماندهی، آموزش و رزمایش، هماهنگی، تجهیز و به‌روز کردن طرح‌ها و...</p>	
<p>• مرحله پیش‌بینی و هشدار اولیه: ایجاد سامانه‌های هشدار ملی، منطقه‌ای، استانی و محلی، تعیین سطح و...</p>	
<p>• مرحله مقابله و پاسخگویی:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ اعلام عمومی بنابر شرایط بحران ➤ برقراری هماهنگی‌های درون و خارج سازمانی ➤ برقراری نظم و امنیت و جلوگیری از هم‌افزایی حوادث و تشدید بحران ➤ تخلیه و اسکان اضطراری ➤ جستجو و نجات ➤ امداد رسانی ➤ پشتیبانی ➤ ارزیابی، تحلیل ملزومات و منابع ➤ اقدام جهت پیشگیری از وقوع بحران‌های ثانویه با ماهیت طبیعی و حوادث غیرمترقبه و کاهش خسارات 	
<p>• مرحله بازسازی:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ بازسازی ➤ بازسازی ➤ بازگشت به وضعیت اولیه ➤ ایجاد فرصت‌های توسعه 	مرحله بعد از بحران

ب-۱) اقدامات لازم قبل از وقوع بحران های ناشی از جنگ:

ب-۱/۱) شناخت و دسته بندی دارایی ها

ب-۲/۱) تهدید شناسی

ب-۳/۱) ارزیابی آسیب پذیری

ب-۴/۱) ارزیابی و مدیریت ریسک

ب-۵/۱) بررسی و تدوین سناریوهای بحران ناشی از تهدیدات نظامی

ب-۶/۱) پیش بینی الزامات و روش های تداوم خدمات و تولید در شرایط تهدیدات نظامی

ب-۷/۱) ارائه راهکارهای کاهش آسیب پذیری ها

ب-۸/۱) فعالسازی سامانه فرماندهی - هماهنگی و عملیات مدیریت بحران

ب-۹/۱) سازماندهی اضطراری و مضاعف نیروهای بسیج برای ایفای نقش امدادی در شرایط بحران

ب-۱۰/۱) آموزش همگانی مدیریت بحران و وظایف هر فرد در بحران

ب-۱۱/۱) آموزش تخصصی مدیریت بحران و دفاع غیرعامل عناصر مسئول

ب-۱۲/۱) اجرای رزمایش و آموزش یگانی و ارزیابی آمادگی

ب-۱۳/۱) ارزیابی اقدامات مدیریت بحران و دفاع غیر عامل

۳-۱- ابنیه و سازه‌ها : سازه‌ها و ساختمان در واقع فیزیک یک ساخت را تشکیل می‌دهد ؛ به طور مثال شبکه تلفن کشور یک زیر ساخت و برج مخابراتی تهران یکی از نقاط اتصال این شبکه و یک دارایی کلیدی در این مجموعه محسوب می‌شود.

۲- دومین و البته مهمترین دسته از دارایی‌های حیاتی، نیروی انسانی است. در برخی از زیر ساخت‌ها، نیروی انسانی از اهمیت بسزایی برخوردار بوده، سرمایه اصلی را تشکیل می‌دهد. این عامل در چرخه کار، ساختار یا فرآیند یک زیرساخت اهمیت بالایی دارد؛ به طور مثال دانشمندان کشور، یک دارایی، سایت هسته‌ای نطنز یک زیرفضا یا نقطه اتصال و مجموعه انرژی هسته‌ای کشور تحت عنوان زیرساخت هسته‌ای می‌باشد

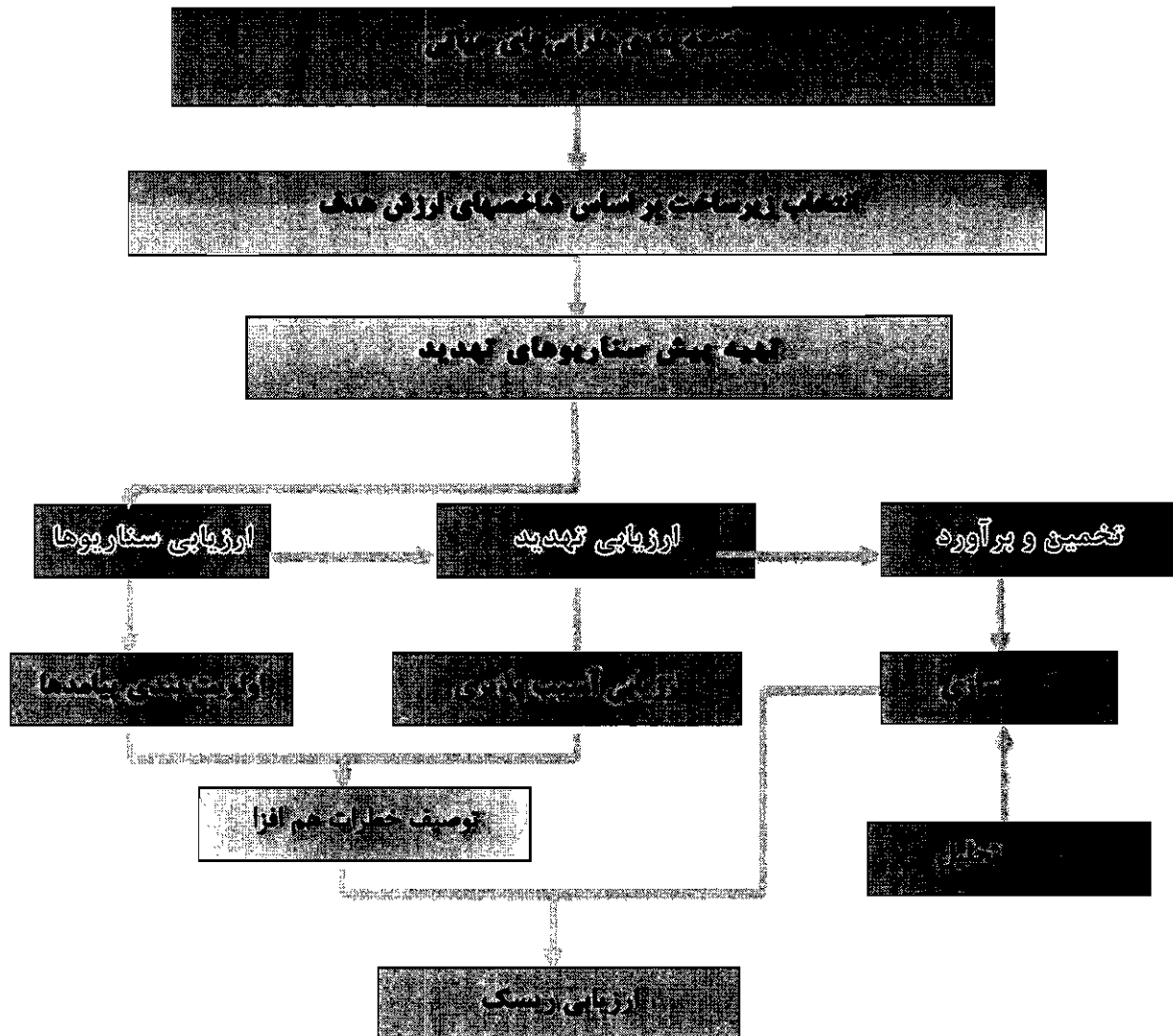
۳- سومین دسته از دارایی‌ها، زیرساخت تبادل اطلاعات (فضای سایبر) است. زیرساخت تبادل اطلاعات شامل مجموعه‌ای از سیستم‌هایی که در راستای انتقال اطلاعات و دیتاها در یک فضای نرم افزاریطراحی شده اند که شامل : رایانه‌ها، نرم افزارها، اینترنت، ماهواره‌ها، بانک‌های اطلاعاتی، سرورها و ... می‌شود.

۴- چهارمین دسته از دارایی‌ها ، دارایی‌های معنوی می‌باشند که عبارت است از نمادهای ماندگار و مجسمه‌ها ، عزت ملی ، استقلال و ... که برای هر کشور به عنوان ارزش تلقی می‌گردد .

منظور از اقدامات پیشگیری که در برخی از مراحل مندرج در این راهنما به آن اشاره می‌شود تأکید گردیده ، بازدارندگی یا پیشگیری از حوادث و شرایط ثانویه تشدید کننده بحران ناشی از جنگ است.

* دارایی :هر چیزی که برای دستگاه یا سازمان دارای کارکرد و ارزش باشد. در مباحث پدافند غیرعامل دارایی‌ها از نظر اولویت به حیاتی؛ حساس؛ مهم و عادی تقسیم بندی می‌کنند. ارزش‌ها و اعتقادات معنوی و فرهنگی، سرمایه‌های انسانی، استقلال و تمامیت ارضی، اقتدار و مشروعیت حاکمیت، اتحاد و یکپارچگی بین قومیت‌ها و اقلیت‌های دینی و ... و زیرساخت‌های تولید انرژی نظیر نیروگاه‌های تولید برق (حرارتی، آبی، هسته‌ای و ...) و پالایشگاه‌ها، راه‌های ارتباطی و فرودگاه‌ها ، صدا و سیما ، و مصادیقی از دارایی‌های کشورند.

نمودار چگونگی برآورد تهدیدات

جدول معیارهای درجه بندی آسیب پذیری ها

سطح آسیب پذیری	توصیف
۵- خیلی بالا	نشان می دهد که هیچ گونه اقدام موثر پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در جهت بازدارندگی، شناسایی، به تاخیر انداختن و مقابله با پیامدهای تهاجم دشمن، وجود ندارد. بنابراین دشمن به آسانی قادر به ایجاد صدمه به زیرساخت حیاتی خواهد بود.
۴- بالا	نشان می دهد برخی اقدامات پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در جهت بازدارندگی، شناسایی، به تاخیر انداختن و مقابله با پیامدهای تهاجم دشمن وجود دارد ولی موثر و کامل نمی باشد. بنابراین دشمن، حمله نسبتاً موفقیت آمیزی بر علیه زیرساخت خواهد داشت.
۳- متوسط	نشان می دهد که اگرچه برخی اقدامات پدافند غیرعامل و مدیریت بحران موثر در محل به منظور بازدارندگی، شناسایی، به تاخیر انداختن و مقابله با پیامدهای تهاجم دشمن وجود دارد، کاربرد موثر و کاملی از این اقدامات انجام نمی گیرد. بنابراین احتمال ناتوانی این اقدامات در زمان تهاجم دشمن وجود دارد.
۲- کم	نشان می دهد اقدامات پدافند غیرعامل و مدیریت بحران موثری وجود دارند و به هر حال نهایتاً ضعفی وجود دارد که دشمن قادر خواهد بود با از کار انداختن منابع جایگزین شده (با برخی تلاشها) آن ها را آشکار نماید.
۱- خیلی پائین	نشان می دهد خیلی لایه ها از اقدامات پدافند غیرعامل و مدیریت بحران موثری برخوردار هستند و شانس اینکه دشمن قادر باشد زیرساخت را مورد آسیب جدی قرار دهد، خیلی کم خواهد بود.

روش ارزیابی آسیب پذیری

• **جذابیت هدف:** تخمینی از ارزش هدف برای یک متخاصم می باشد که بر اساس فاکتورهایی که در زیر نشان داده شده است بیان می شود.

- ↓ اختلال در اقتصاد ملی، منطقه ای و محلی
- ↓ پتانسیل تلفات دسته جمعی
- ↓ دسترسی آسان به نشان
- ↓ خسارت شدید به دارایی ها
- ↓ توجه رسانه ای
- ↓ مجاورت به اموال ملی یا علامات مشخصه زمینی
- ↓ شهرت هدف
- ↓ امکان اختلال یا خسارت به زیرساخت های حیاتی

ب-۱/۵) بررسی و تدوین سناریوهای بحران ناشی از تهدیدات نظامی

(بررسی احتمال و پیامدهای وقوع محتمل‌ترین حادثه)

تعاریف سناریو:

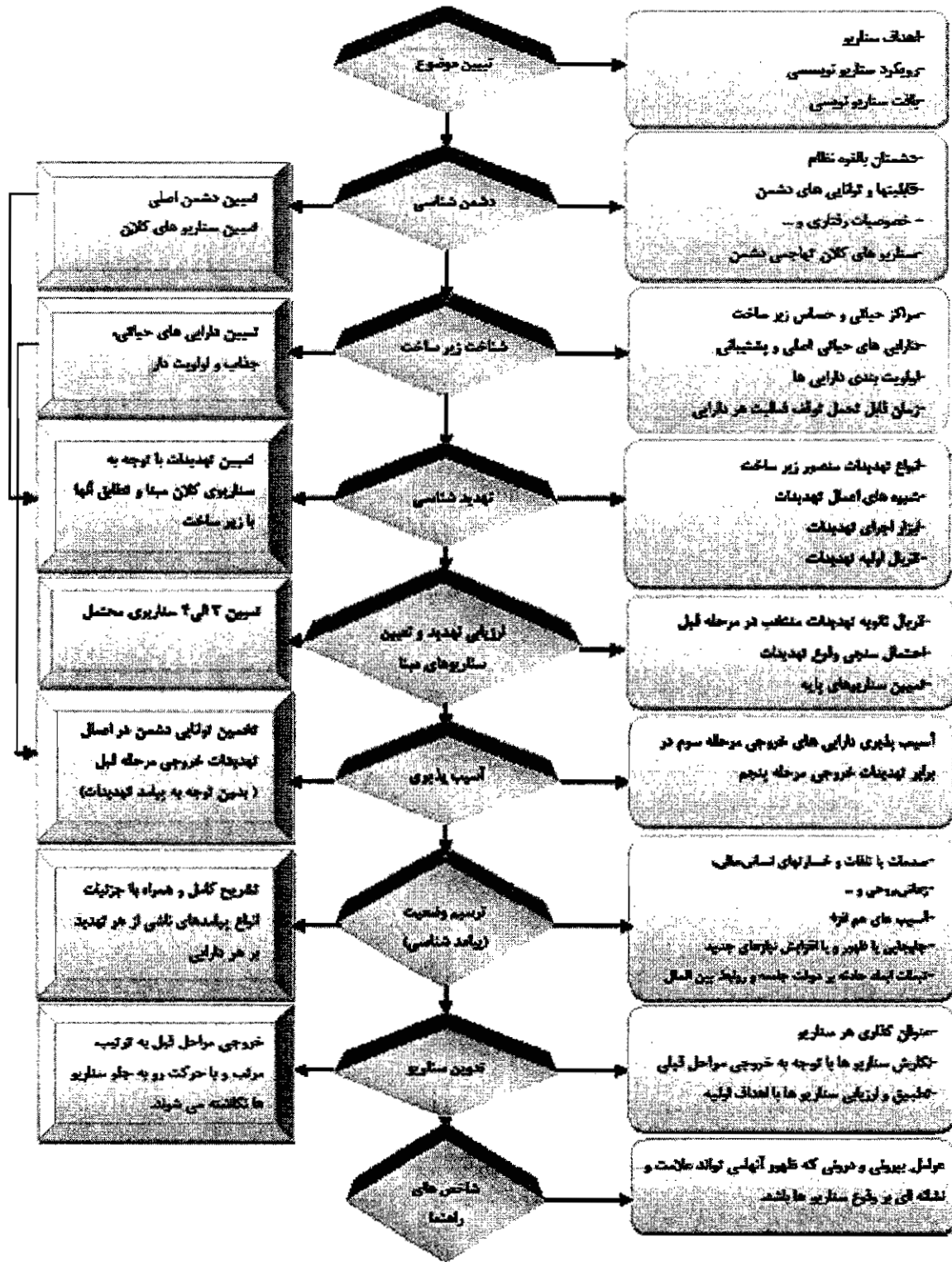
- سناریو، دیدگاهی است با سازگاری درونی و محتوایی نسبت به آنچه در آینده می‌تواند رخ دهد.
- سناریوها ابزاری برای نظم دهی به ادراک یک فرد درباره محیط‌های بدیل آینده است که تصمیم‌های فرد در آن محیط‌ها گرفته خواهد شد.
- سناریوها بخشی از برنامه‌ریزی استراتژیک می‌باشند که به عنوان ابزاری برای مدیریت عدم قطعیت آینده استفاده می‌شوند.
- سناریو داستانی از وضعیت‌ها، امور، یا پیشرفت‌های ممکن در گستره زمان آینده است.
- سناریوها به مدیران برای ساختار عدم قطعیت‌های آینده کمک می‌کند.

دسته بندی سناریوها

سناریوهای مطرح شده در این راهنما در سه نوع نظامی، امنیتی و ترکیبی مورد بررسی قرار خواهند گرفت. اما آنچه که نیاز به توضیح دارد ذکر این نکته است که سناریوهای عنوان شده در بستر زیرساخت‌های کشور و با هدف اختلال در اداره جامعه توسط دشمن به منظور فشار سیاسی برای تسلیم شدن و از دست دادن مقبولیت نظام حاکم خواهد بود. بر این اساس در ادامه به توضیح هر کدام از این سه دسته خواهیم پرداخت.

سناریوهای تهدید نظامی

این نوع از سناریوها بیشتر مربوط به زمانی است که دو کشور در حال جنگ با یکدیگر قرار داشته و در سه حالت گسترده، نیمه‌گسترده و محدود قابل بررسی می‌باشند که در حالت گسترده آن کشور مهاجم از تمام ظرفیت خود بر علیه کشور هدف بهره‌گیری می‌نماید. در حالت نیمه‌گسترده آن اگر چه همانند یک جنگ تمام عیار از تمامی ظرفیت‌ها استفاده نشده ولی دایره تعرضات به شکل معناداری در صدد از بین بردن یکی از توان‌های اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و... کشور هدف است. در حالت محدود برخلاف دو حالت قبل حملات بسیار محدود است، بطوری که هم به لحاظ جغرافیایی، هم به لحاظ زمانی و هم به لحاظ اهداف کشور مهاجم کاملاً حساب شده عمل خواهد نمود و در واقع یک یا چند نقطه از کشور را مورد هدف قرار خواهد داد. در تهدیدات نظامی، سناریوها غالباً به شکل سخت و نیمه‌سخت طرح‌ریزی می‌گردند که وجه مشترک آن استفاده از تسلیحات با قابلیت بالا خواهد بود.

اقدام جهت وقوع حوادث هسته ای^۱: هرگونه اقدام از پیش تعیین شده توسط دشمن و یا عوامل نفوذی و خرابکار به مراکز تحقیقات و تولید سوخت هسته ای که پیامدهایی را بدنبال خواهد داشت. یا حوادثی نظیر واژگونی خودروهای حامل مواد رادیو اکتیو نیز بسته به موقعیت زمانی و مکانی می تواند چنین شرایطی ناگوار را به صورت (نقطه ای ، محلی ، منطقه ای و ملی) ایجاد نماید.

حمله بوسیله بمب های غیرگشوده اما مخرب نظیر بمب های گرافیتی و EMP (پالس های الکترو مغناطیس) و هرگونه اقدام یا: حمله هوایی به نیروگاههای اصلی تولید کننده برق با استفاده از بمب های EMP و گرافیتی و از مدار خارج نمودن بخش عظیمی از تولیدات برق مورد نیاز زیرساختهای حساس و مهم یا مناطق مسکونی شهری و پیامدهای آن

تهدیدات ناشی از نشت عمدی مواد خطرناک سمی و پیامدهای زیست محیطی آن^۲: هرگونه اقدام از پیش تعیین شده برای آلوده نمودن آب و یا انتشار مواد خطرناک که منجر به وجود آمدن تلفات انسانی و محیطی می باشد.

و موارد دیگر .

نکات لازم در تهیه سناریوها و چگونگی مدیریت پیامدهای حوادث سناریوهای مختلف در ضمائم آمده است.

بمنظور تهیه طرح مدیریت دفاعی لازم است تا پس از بررسی سناریوها :

۱- اقدامات و حوادث مختلفی که در سناریوها ممکن است اتفاق بیافتد، بررسی و در قالب مأموریت های عمده مدیریت بحران دسته بندی گردد.

۲- نیروها براساس کمیت و کیفیت (تعداد ، اندازه و ابعاد) مأموریت ها مهم سازماندهی گردند.

۳- مأموریتها به واحدهای سازماندهی شده ابلاغ گردد. (با لحاظ آموزش های دقیق)

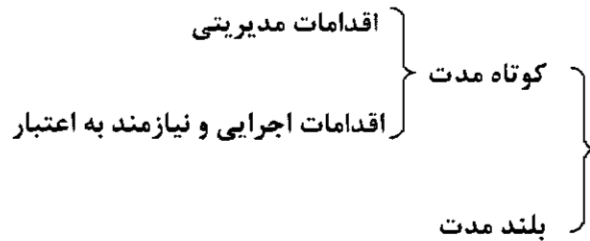
۴- به منظور حفظ سطح آمادگی آموزش ها ، تبلیغ و در رزمایش (مانور) تمرین گردد.

۱- حوادث هسته ای: در پی استفاده از بمب هسته ای در تهاجم آمریکا به شهرهای هیروشیما و ناگازاکی در ژاپن و کشته و زخمی شدن هزاران نفر، ترس و وحشت ناشی از تهاجم هسته ای نیز در کشور ها بالا گرفته است. تشعشعات ناشی از انفجارهای هسته ای می توانند در سطحی گسترده باعث کشته و مجروح شدن انسان ها و ایجاد عواقب مزمین ژنتیکی و سرطان ها گردند. استفاده گسترده از این سلاح به صورت رقیق شده، در جریان جنگ اخیر آمریکا و متحدانش علیه عراق مشاهده می شود.

۲- حوادث نفت و مواد خطرناک: کشور ما به دلیل نفت خیز بودن و توسعه سریع صنایع مختلف از جمله پتروشیمی و صنایع تولید مواد مختلف شیمیایی، می تواند در معرض حوادث عمدی مرتبط با نفت مواد خطرناک باشد. تهاجم دشمن به کارخانجات شیمیایی اطراف و درون شهرها و یا تهاجم به لوله های نفت و گاز می توان آسیب جدی به کشور وارد نماید. این حوادث می توانند توسط ایادی داخلی دشمن سازماندهی و اجرا گردد. ماده خطرناک به هر ماده جامد، مایع یا گاز گفته می شود که می تواند به انسان، دیگر موجودات زنده ، اموال و محیط زیست آسیب بزند. این مواد می توانند رادیو اکتیو، شعله ور شونده، منفجره، سمی، سوزاننده، خطر دار بیولوژیک، اکسید کننده، خفه کننده، آسیب زا و حساسیت زا باشد.

ب-۱/۷) ارائه راهکارهای کاهش آسیب پذیری ها

راهکارها در دو بخش کوتاه مدت و بلند مدت ارائه می گردد:

اولویت اقدامات کوتاه مدت برطرف نمودن آسیب پذیری هاست.

اقدامات بلند مدت در قالب برنامه های جاری سالانه با اعتبار مصوب در سطوح مدیریتی است که با پیشنهاد به سازمان پدافند غیرعامل تأیید و دنبال می گردد.

در این بخش طی مراحل زیر فهرستی از راهکارهای کاهش آسیب پذیری های دستگاه ارائه می گردد:

- ۱- شناخت اهداف دارای اهمیت در زیرساختها
- ۲- طرح ریزی و برنامه ریزی مناسب برای انجام اقدامات لازم
- ۳- اجرای برنامه های کاهش آسیب پذیری و حفاظت زیرساخت ها که موارد زیر نمونه هایی از آن است:

- رعایت اصول آمایش سرزمین و مکان یابی مناسب.
- رعایت اصل پراکندگی
- توزیع عملکردها
- رعایت اصول کوچک سازی و ارزان سازی.
- مقاوم سازی، استحکام و ایمن سازی سازه ها.
- احداث پناهگاه و تونل (اماکن امن) و یا تعیین نقاط امن در هر بخش به جهت حفاظت از تجهیزات حیاتی
- موازی سازی اقدامات و پیش بینی جایگزینی های لازم در صورت انهدام تجهیزات و امکانات
- قابلیت ترمیم سریع.
- پدافند سایبری جهت حفاظت از اطلاعات شبکه ای و امنیت فضای IT
- حفاظت از اطلاعات طبقه بندی شده و اسناد و مدارک
- استفاده از تکنولوژی به صورت هدفمند و جهت دار با توجه به نقاط ضعف و قوت آن
- کاهش امکان تحقق تهدید.
- بهره گیری از پدافند غیر عامل به نحوی که بازدارندگی را در پی داشته باشد.
- کاهش وابستگی زیرساخت به زیرساختهای دیگر یا وابستگی به محصولات وارداتی
- رعایت اصل جایجایی در زیرساختهایی که این امکان وجود دارد.
- چند منظوره سازی.

- ۴- ارزیابی اثر بخشی اقدامات و راهکارهای کاهش آسیب پذیری زیرساخت ها براساس چک لیست های استاندارد

ب- ۸/۱) فعالسازی سامانه فرماندهی - هماهنگی و عملیاتی مدیریت بحران

در این سامانه اقدامات زیر باید پیش بینی و اجرا گردد:

با توجه به سناریوهای تهاجم دشمن به زیرساختها کلیه نقش‌ها و قابلیت‌های لازم برای اداره صحنه بحران پیش بینی گردیده و بسته‌های عملیاتی و آموزشی توسط آنها پیشنهاد شود.

- طراحی و استقرار سامانه فرماندهی حادثه در هر یک از زیرساخت‌ها
- طراحی و استقرار سامانه مدیریت بحران در هر یک از زیرساخت‌ها
- طراحی و استقرار سامانه مدیریت بحران در هر یک از مجموعه‌های مرتبط با دستگاه
- فعال سازی کمیته‌های هماهنگی در سطح مراکز و در بخش‌های مرتبط
- تهیه چارت سازمانی و تعیین مسئولیت‌های اعضا
- استخراج وظایف تمام اعضای ذیربط و آموزش آنها به صورت دوره‌ای
- تشکیل کارگروه‌های تخصصی، علمی و کاربردی جهت پشتیبانی از تصمیمات و اخذ تدابیر صحیح

تجربیات وقوع بحران‌ها نشان می‌دهد هر چند سازمان‌ها و مؤسسات امدادی دولتی و غیردولتی آمادگی کافی و لازم برای حضور و اقدام به موقع در صحنه‌های آسیب ناشی از بلایا و سوانح را دارا باشند آسیب پذیر و یا کمتر خواهد بود. در یک بررسی کلی به دلایل مختلف از جمله ناتوانی مدیریت‌های ملی، منطقه‌ای، محیطی به دلیل عدم وجود هماهنگی بین بخشی و درون بخشی، فقدان برنامه مدون کارآمد و اثربخش، تعریف نشدن سامانه فرماندهی حوادث در سازمان‌ها، نامشخص بودن حدود و اختیارات سازمانی و عدم وجود فرماندهی متمرکز در بحران احساس ضعف و ناتوانی در کنترل بحران‌ها وجود دارد. از این رو باشد. جهت مدیریت حوادث و بحران‌های بزرگ نیاز به طراحی سامانه‌ای است که بتواند صحنه حوادث در سطوح مختلف را به اجزای مشخص و تعریف شده تقسیم و آنها را قابل مدیریت نماید. سامانه فرماندهی حادثه بر مبنای اصول پایه‌ای بنا شده است که از طرفی موجب اطمینان یافتن از به کارگیری مؤثر منابع و از سویی دیگر باعث کاستن از اختلالات در سیاستگذاری‌ها و عملیات سازمانهای پاسخگو می‌گردد. بنابراین سامانه فرماندهی حادثه ترکیبی از امکانات و تجهیزات، قوانین، مقررات و دستورالعملها و روند ارتباطات می‌باشد که تحت یک ساختار سازمانی عمل می‌کند و برای کمک به مدیریت منابع در طول حوادث اقدام می‌نماید. حفظ ایمنی کارکنان در صحنه حادثه، رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده و استفاده کارآمد از منابع از دیگر اهداف این سامانه است.

ب- (۱۰/۱) آموزش همگانی مدیریت بحران و وظایف هر فرد در مدیریت بحران

هدف از آموزش همگانی، در مدیریت بحران دفاعی آگاه نمودن کارکنان و مدیران حوزه دستگاہ نسبت به تهدیداتی است که با آن مواجه می‌شود. آگاهی آنها برای مشارکت در توسعه استراتژی‌های مدیریت حوادث و اتخاذ تصمیمات مناسب در بحران‌های مختلف از جمله تأثیرات این نوع آموزش خواهد بود.

آموزش همگانی به صورتی نظام‌مند گام‌های زیر را برای طراحی نظام آموزش همگانی مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی طراحی می‌نماید:

- آنالیز نیازهای آموزشی.
- طراحی برنامه آموزشی.
- تهیه دستورالعمل‌های آموزشی.
- اجرای برنامه‌های آموزشی.
- اعتبار بخشی برنامه‌های آموزشی.
- امکان پیاده‌سازی برنامه‌های آموزشی در عمل

ب- (۱۲/۱) اجرای رزمایش و آموزش یگانی و ارزیابی آمادگی دستگاهی

در این بخش از سامانه مدیریت بحران، الگوی تدوین ارتقاء آمادگی با انجام رزمایش‌ها و مانورهای آمادگی ارائه می‌شوند. این رزمایش‌ها را می‌توان در سه دسته تعریف نمود.

➤ دستگاهی.

➤ استانی

➤ ملی یا پوشش همه جانبه و مورد نیاز.

رزمایش یک روش متداول برای پایش و ارزشیابی بخش‌های مختلف یک زیرساخت و انجام تمرین است که می‌توان برای آزمایش جنبه‌های زیر از آن استفاده کرد:

➤ طرح‌های حوادث براساس تقسیم بندی‌های ذیل - حوادث کالبدی - حوادث غیر مترقبه - حوادث

ناشی از وقوع تهدید

➤ رویکردهای مدیریت حوادث براساس ۱- خود اتکایی ۲- استفاده از سایر ظرفیت‌ها.

➤ آموزش عمومی و تخصصی.

➤ ارتباطات.

➤ پشتیبانی و

رزمایش در واقع تمرین برای پرسنل صف و ستادی در زیرساخت‌ها برای ارتقاء آمادگی و مقابله انواع بحران‌ها می‌باشد. چون شیوع جنگ و حوادث مشابه در یک منطقه ممکن است محدود باشد، باعث می‌شود افرادی که با مدیریت بحران در این شرایط درگیر هستند کمتر بتوانند مهارت‌های خود و پرسنل خود را چک کنند. انجام رزمایش در اصل برای ارزیابی میزان اثر بخشی و کارایی برنامه مقابله و آمادگی یک جامعه برای شرایطی اعم از حوادث طبیعی یا وقوع تهدید استفاده می‌شود.

هدف از تدوین سند رزمایش در مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی، طراحی نظام اجرای رزمایش برای آماده نمودن بخش‌های مختلف از جمله نیروهای انسانی و سایر زیر مجموعه‌ها در یک زیر ساخت برای رویارویی با یک حادثه باشد.

ب- (۱۳/۱) ارزیابی اقدامات مدیریت بحران و دفاع غیر عامل

در این بخش از مدیریت بحران باید به ارائه الگویی برای تدوین سند ارزیابی مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی در شرایط جنگ پرداخت. در این الگو به کلیه پارامترهای موثر در ارزیابی و کنترل عملکردها باید توجه گردد. ارزش وزنی و اهمیت هر یک از پارامترها باید مشخص شود.

میزان اثربخشی و بازدهی اقدامات مدیریت بحران	نحوه پیاده سازی اقدامات مدیریت بحران	اقدامات لازم در راستای مدیریت بحران	راه های کاهش آسیب پذیری	آسیب پذیری دستگاه	انواع تهدیدات قابل تصور	کد
					حمله هوایی و موشکی به زیر ساختهای حیاتی و حساس	۱
					اقدامات تروریستی و خرابکاری	۲
					حوادث هسته ای و رادیولوژیک	۳
					تهدیدات بیولوژیکی در موضوعات خاص	۴
					تهدیدات شیمیایی و نشست مواد خطرناک	۵
					تهاجم سایبر به زیرساخت های EMPT ، بمب های گرافیتی	۶
					جنگ های روانی و رسانه ای	۷
					سایر حوادث فاجعه بار ملی	۸

ب-۲) مرحله مقابله و پاسخگویی

مرحله حین بحران از زمان وقوع حادثه یا قرار گرفتن در شرایط بحرانی شروع می‌گردد. بالعکس بحرانهای طبیعی در بحران‌های ناشی از جنگ و اقدامات مشابه، مدت این دوره به دلیل دخالت مستقیم اراده انسان در شکل‌گیری و تداوم آن ممکن است بسیار طولانی باشد. اما به هر حال اقدامات مقابله، پاسخگویی و امدادرسانی (خدمات اضطراری) حتی برقراری نظم و امنیت در صحنه در صورتی که براساس اقدامات و آمادگی‌های ایجاد شده در زمان قبل از بحران انجام گیرد بهترین نتیجه را در پی خواهد داشت.

اقدامات این بخش از فرآیند مدیریت بحران به منظور به حداقل رساندن میزان خسارات، نجات جان انسان‌ها، کاهش اثرات مخرب حادثه و جلوگیری از هم‌افزایی سایر حوادث ایجاد می‌شود. در این مرحله معمولاً به فعالیتهایی که اثرات مستقیم و کوتاه مدت یک حادثه را مد نظر قرار می‌دهد توجه می‌گردد. عملیات مقابله شامل اطلاع‌رسانی، هشدار، جستجو، نجات و امداد، بهداشت، درمان، تأمین امنیت، حفاظت اموال و دارایی‌ها و تأمین نیازهای اساسی است. باید توجه داشت پایه و اساس مدیریت صحیح و اصولی بحران دستگاه‌ها (نظامی و حتی طبیعی) و بعبارتی تسهیل مدیریت بحران مرهون توجه به اصول پدافند غیرعامل و اقدامات پیش‌رو، در مرحله قبل از وقوع بحران است. با وجود این، بسته به نوع، سطح و ماهیت حادثه منجر به بحران ناشی از عملیات نظامی دشمن اقدامات زیر را می‌توان در دستور کار قرار داد:

- ❖ عملیاتی نمودن سامانه فرماندهی و کنترل حادثه
- ❖ فعال نمودن سیستم‌های ضد بحران، برقراری نظم و امنیت
- ❖ امداد و نجات سریع بمنظور از دست ندادن زمان طلائی
- ❖ ارزیابی سریع اولیه از شدت و وسعت حادثه و تلفات و خسارات احتمالی
- ❖ آوار برداری و بازگشایی معابر اصلی بسته به ماهیت بحران
- ❖ اسکان موقت آوارگان و دفن بهداشتی فوت شدگان
- ❖ فعال سازی سامانه عملیاتی بیمارستان‌های صحرائی
- ❖ حداکثر استفاده از ظرفیت‌های بسیجی و مردمی برای امداد رسانی اولیه
- ❖ تلاش برای تداوم تولید و ارائه خدمات و اقلام ضروری در خلال بحران
- ❖ بکارگیری صحیح رسانه‌ها برای هدایت مردم و عملیات امداد رسانی
- ❖ بررسی و برآورد خسارات و تلفات حادث

دسته بندی آثار و پیامدهای احتمالی عمومی و اختصاصی ناشی از تهاجم به زیر ساخت های کشور

۱- آثار اقتصادی اجتماعی مرتبط با عدم استمرار تولید و ارائه خدمت در زیر ساخت ها

عدم حضور فعال نیروی انسانی صنایع و تاسیسات حیاتی کشور به دلیل ترس از حملات دشمن به شهرها و مراکز حیاتی، کاهش مواد اولیه ورودی به صنایع و اختلال در فرایند تولید به دنبال تهاجم دشمن مانع استمرار تولید و ارائه خدمت در مراکز فوق الذکر می گردد. نمونه هایی از آثار اجتماعی و اقتصادی ناشی از عدم استمرار تولید و ارائه خدمات در زیر ساخت ها شامل موارد زیر هستند:

- قطع برق در تاسیسات و شهرهای کشور
- قطع آب
- قطع سوخت رسانی (گاز و نفت و بنزین و گازوئیل)
- از کار افتادن سامانه های پدافند هوایی، زمین به زمین و ساحل به دریا و ...
- از کار افتادن مراکز تصمیم گیر نظامی و سیاسی کشور
- قطع ارتباطات مخابراتی
- قطع اطلاع رسانی صدا و سیما و مطبوعات به مردم و گسترش شدید شایعات.
- قطع کنترل های راداری و تهاجم آسان تر دشمن به مناطق مختلف کشور
- قطع فعالیت های اقتصادی در بانک ها و بازار سرمایه
- از کار افتادن فرودگاه ها و دیگر سامانه های حمل و نقل درون و برون شهری و بین المللی مانند فرودگاه ها، راه آهن، مترو و کشتی رانی
- کاهش خدمات رسانی مراکز بهداشتی درمانی مانند بیمارستان ها، اورژانس ها و انتقال خون
- کمبود شدید دارو و تجهیزات پزشکی
- شیوع و گسترش بیماریهای واگیر و ضعف در کنترل بیماریهای غیر واگیر به دلیل ضعف عملکرد مراکز درمانی و دارویی دولتی و خصوصی
- کمبود مواد غذایی و افزایش پدیده های احتکار و گران فروشی و در انتها قحطی مواد غذایی.

نکات لازم در تهیه سناریوهای تهاجم دشمنان علیه جمهوری اسلامی ایران بنابر مورد

- مراکز مورد تهاجم (مرکز کشور نظیر تهران، اصفهان، اراک، نطنز؛ نوار غرب کشور؛ جنوب کشور و حاشیه خلیج فارس و دریای عمان و بوشهر و ...)
 - اهداف احتمالی مورد هجوم دشمن نظیر مراکز هسته‌ای، سامانه‌های پدافند هوایی مؤثر در اقدام نظامی، مراکز و زیرساخت‌های حیاتی، حساس و مهم کشور و دستگاه‌ها
 - محدوده استقرار و گسترش دشمن مانند اقیانوس هند و دریای عمان و خلیج فارس، دریای سرخ، اقیانوس بین‌المللی و سایر پایگاه‌های آمریکا در سایر نقاط دنیا با لحاظ شرایط دور ایستا در جنگ‌های نسل جدید
 - مدت تهاجم
 - بررسی شرایط داخلی
- به جهت وجود ارتباط و وابستگی زیرساخت‌ها با یکدیگر تهاجم به یک زیرساخت می‌تواند آثار عمومی و اختصاصی را به دنبال داشته باشد.

چگونگی مدیریت پیامدهای حوادث سناریوهای مختلف

در این بخش باید پیامدهای وقوع هر تهدید بر هر سرمایه توسط درخت رویداد شناسایی و سناریوهای رو به جلو پیش‌بینی و توسعه یابند. تحلیل رخداد، بدترین حالت معقول ناشی از یک حمله را تعریف می‌کند. این مرحله به طراحی، چیدمان و عملکرد زیرساخت به منظور تعریف رخداد ممکن توجه دارد. همچنین تأثیرات مالی که در نتیجه سناریوهای گوناگون ایجاد می‌شود، نیز بررسی می‌گردد. به غیر از پتانسیل‌های ایجاد رخداد‌های جدی مخاطره‌آمیز مابقی پتانسیل‌های ایجاد خطر قابل اغماض هستند. برای ارزیابی و مدیریت خطر، بدترین حالت ممکن برای سناریوهای خاص باید تخمین زده شود. در تحلیل‌هایی که دانش مورد نیاز در تصمیم‌گیری‌های دستگاه‌های اجرایی را بهبود می‌بخشند، دارایی و سناریوهای بسیاری که رخداد بالقوه جدی ندارند باید حذف شوند.

شناسایی رخداد شامل تعیین خطرات مربوط به یک دارایی و رخداد خاص خسارات می‌باشد. پیامدها باید در حوزه‌های مختلف از جمله نیروی انسانی، اقتصادی و زمان بررسی گردند.

شود. بعنوان مثال، اگر یک پالایشگاه درصدی از سوخت هواپیمایی یک نیروی هوایی را پشتیبانی می‌کند و یک حمله می‌تواند باعث توقف آن شود، خسارات وارد بر تولید و استمرار آن باید ذکر شود.

۵- تغییرات کیفی در زندگی عموم جامعه با سایر رخدادها، قبل اثرات زیان با بر روی ارزش یک زیرساخت، فشار وارده بر اعتقاد و اعتماد عمومی، فشارهای روانی باید بصورت مشروح در اندازه‌ای که مدیر زیر ساخت سرمایه توانایی دارد، بیان می‌شود.

نکته مهمی که باید در این گام به آن توجه شود این است که بررسی گردد در اثر هر تهدید چه نیازهای جدیدی در سطح اجتماع پدیدار می‌شود و یا چه نیازهایی از منطقه‌ای به منطقه دیگر جابجا می‌شود این امر به ما کمک می‌نماید تا در مدیریت بحران، برنامه‌ها را طوری تنظیم نماییم که نیازهای ضروری مردم متناسب با وضعیت حاصل از تهدید، تامین گردد. به عنوان مثال اگر حمله‌ای به تهران صورت گیرد نیاز به بنزین بمنظور خروج از تهران به شدت افزایش می‌یابد، از سوی دیگر نیاز به وسایل حمل و نقل نیز بسیار چشمگیر می‌گردد و ما با ترافیک سنگینی در فرودگاهها و خروجی‌های شهر مواجه خواهیم شد. و نیز بدیل مهاجرت مردم به حواشی تهران ناگهان در آن مناطق نیاز به اقلام ضروری مثل نان افزایش می‌یابد در حالیکه آن مناطق قادر به تامین مایحتاج ضروری نخواهند بود.

بعضی از این موارد برای همه زیرساخت‌ها و دارائی‌ها کاربرد ندارند. استفاده از مقیاس‌های ثابت برای همه تجهیزات و بخش‌ها یک ویژگی کلیدی ارزیابی تهدید و ریسک خطر در زیر ساخت‌های ملی است. تحلیل‌گر با استفاده از این مقیاس می‌تواند اثرات روش‌های دفاعی و استراتژی‌های کاهش رخداد را بر آورد کند.

نکته مهم دیگری که در این گام باید به آن پرداخته شود آسیب‌های هم‌افزا و ثانویه می‌باشد، بعنوان مثال با هدف‌گیری مرکز کلر زنی یک تصفیه‌خانه علاوه بر آسیب اولیه به تاسیسات کلر زنی ما با اختلال در فرایند تصفیه آب و نشت گاز کلر در سطح شهر و مرگ و میر و مسمومیت نیروی انسانی مواجه خواهیم شد. و یا بعنوان مثال دیگر اگر مخزن سوخت یک نیروگاه هدف قرار گیرد ممکن است سوخت مشتعل به کارخانجات مجاور نیز راه یافته و موجب خسارت به آنها نیز شود، و نیز بدلیل قطع برق صنایع و تاسیساتی که از نیازمند برق بودند نیز از مدار تولید خارج شوند.

پیامدها بر اساس شاخصهایی از قبیل شدت، عمق، گستره خسارت، صدمات و تلفات دسته‌بندی و سنجیده می‌شوند.

بطور خلاصه در این گام باید وضعیتی را که از تهدید ناشی می‌گردد، بصورت دقیق و شفاف در سناریوی مختص آن ذکر نمود تا برنامه ریزان با آگاهی از تمامی ابعاد پیامدها و آسیب‌های اولیه و ثانویه اقدامات خود را تنظیم و اجرایی نمایند.